

Julia Knop

KOMU PATRÍ SVET?

ETIKA PRE DETI

S ilustráciami
od Meike Töpferwien

Translation © Dipl.-Theol. Univ. Ján Krupa, 2025
Copyright © Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau 2024
Original Title: Wem gehört die Welt? Ethik für Kinder
Slovak edition: PRE LUMEN, n. o., Banská Bystrica 2025

ISBN

PRE LUMEN, n. o.

Ahoj!

Dokážeš si spomenúť na nejakú situáciu, v ktorej si nevedel/a, ako sa máš zachovať? Už si sa niekedy staral/a o niekoho, napríklad o svoju malú sestru? Čo si urobil/a, aby sa mala dobre? Poznáš ten pocit, že sa s tebou zaobchádza nespravodlivo? Ako možno ukončiť škriepku? Čo to znamená byť priateľom? Čo musíme robiť, aby v našom svete vládla spravodlivosť? Prečo vlastne žijeme tak, ako žijeme?

Takéto a mnohé ďalšie otázky sprevádzajú nás ľudí po celý náš život. Patria k etike. Etikou sa nazýva uvažovanie o dobre a zle, o správnom a nesprávnom konaní, o pravidlách a spravodlivosti, o slobode, priateľstve a mieri.

Niektoré otázky a príklady, ktoré sa vyskytujú v tejto knihe, určite poznáš. Ostatné sú nové. Ku všetkým veľkým otázkam nájdeš rôzne odpovede. Deti i dospelí, rozprávači, bádatelia a politici ich našli v našej dobe alebo už pred mnohými stovkami rokov. Títo ľudia majú jedno spoločné: radi premýšľajú o veľkých otázkach. Baví ich skúšať rôzne uhly pohľadu a hľadať najlepšie riešenie. Oni všetci chcú prispieť k tomu, aby sa darilo nášmu spolunažívaniu v rodine, v škole, v mieste bydliska i na celom svete.

Zapojíš sa?

Veľa dôvtipu pri premýšľaní ti želá

Julia Kuop

Obsah

Ahoj!	6
Prečo máme robiť dobro?	9
Čo je sloboda?	15
Ako to urobím správne?	21
Stačí dobrý úmysel?	29
Kolko váži ľudský život?	35
Musíme vždy hovoriť pravdu?	41
Čo robiť, ak sa niečo nepodarilo?	47
Žijú veriaci ľudia inak?	53
A čo bude zo mňa?	59
Potrebujem druhých?	65
Dostávajú myši ovčie kiahne?	69
Ako byť spravodlivý voči všetkým?	75
Komu patrí svet?	83
Kedy bude konečne mier?	89

PREČO MÁME ROBIŤ DOBRO?

Na túto otázku existuje veľký počet možných odpovedí: Aby sme boli šťastní. Pretože nám to predpisuje nejaký zákon. Pretože len tak funguje naše spolunažívanie. Pretože v opačnom prípade budeme potrestaní. Aby sa čo najviac ľudí malo dobre. Aby nás ostatní mali radi. Aby sme dosiahli prospech.

INFO: Filozofi, ktorí dlho premýšľali o tejto otázke, dávajú všeobecnejšiu odpoveď. Hovoria: pravidlá alebo zákony nie sú automaticky správne. A nepostačuje ani zväžiť, koľko prospechu prináša byť dobrý. Potom už nie je cieľom dobro, ale prospech alebo odmena, ktorú dostaneme. Dobro by však malo byť samo osebe cieľom. Anglický filozof David Hume bol pred približne 250 rokmi iného názoru. Tvrdil, že za dobré považujeme tie vlastnosti, ktoré sú osožné ostatným. Jeremy Bentham o niečo neskôr upresnil: „Dobré je to, čo prináša najviac šťastia čo možno najväčšiemu počtu ľudí.“

Čo si myslíš? Je to, čo robíme, dobré až vtedy, keď je to osožné ostatným? Je správne konať dobro len vtedy, keď je za to odmena?

Správne alebo nesprávne, dobré alebo zlé, pravdivé alebo nepravdivé?

Určite ti už niekedy otec alebo mama vyrozprávali nejaký príbeh. A možno si sa potom spýtal/a, či je tento príbeh pravdivý. Ktoej dvojici slov pristane najlepšie, aby sme to zistili? Je tento príbeh správny alebo nesprávny, dobrý alebo zlý, pravdivý alebo nepravdivý?

Ak však chceš vedieť, či si v matematike počítal/a správne, najlepšie je spýtať sa: Je tento výsledok správny alebo nesprávny? Bolo by zvláštne, keby si

sa spýtal/a: Je tento výsledok dobrý alebo zlý? Keď tvoj spolužiak do svojho zošita na matematiku napíše: $47 - 21 = 15$, tak potom neklamal, ale zmýlil sa pri počítaní. A ani nie je zlým, ale nanajvýš slabým matematikom. Keď ho však chceta nazlostiť

jeho staršia sestra a pri domácich úlohách mu napovedala nesprávny výsledok, tak potom ho oklamala. Bolo nesprávne urobiť to a staršia sestra bola zlá. Je teda potrebné dať poriadny pozor na to, ktoré slovo použijeme...

Je niečo nesprávne, pretože je to zakázané? Alebo je to zakázané, pretože je to nesprávne?

Je v tom vôbec nejaký rozdiel? Samozrejme! Ak platí to prvé, všetko možné by mohlo byť nesprávne, podľa toho, kto má práve moc vysloviť zákaz. V niektorých krajinách napríklad majú dievčatá a ženy zakázané nosiť nohavice. Tam platí: je nesprávne, aby dievčatá nosili nohavice. A prečo? Pretože vládca to zakázal. Basta! A keď to ďalší vládca dovoľí, zo dňa na deň to už viac nebude nesprávne. Ak platí to druhé, zákazy sú viac ako rozmar vládcu, ktorý nemá rád dievčatá v nohaviciach. Potom existujú veci, ktoré sú nesprávne aj vtedy, keď pre ne neexistuje zákaz. Trýzniť alebo mučiť niekoho je nesprávne nielen preto, že mučenie je vo väčšine štátov zakázané. V takom prípade by to už nebolo nesprávne, hneď ako by tieto štáty zrušili tento zákon. Mučiť človeka však zostáva vždy nesprávne, bez ohľadu na to, ktoré zákony platia. Lebo každý človek

má právo byť rešpektovaný. Neslobodno ho bezdôvodne zraňovať, a už vôbec nie pre zábavu ho znevažovať alebo nútiť k niečomu, čo by dobrovoľne nikdy nerobil.

Môžu byť zvieratá zlé?

Je králik, ktorý obhrýza kvet, zlý? Majiteľ záhrady je predsa smutný z toho, že mu králik zničil kvetinový záhon. A čo gepard, ktorý uloví, zabije a zožerie gazelu? Je gepard zlý?

INFO: Niekedy sa hovorí o prirodzených nepriateľoch v prírode. Prirodzeným nepriateľom gazely je gepard. A prirodzeným

nepriateľom kvetinového záhonu je králik. Tým sa myslí: príroda je tak usporiadaná, že gepardy lovia gazely a králiky obhrýzajú kvety. Patrí to k prirodzenosti týchto zvierat, že žijú takto. Nemôžu za to. Nie sú zlé, keď žijú práve takto.

Medzi zvieratami a ľuďmi existuje jeden dôležitý rozdiel: My ľudia sme slobodní. Dokážeme premýšľať o tom, čo robíme, a či je správne to, čo robíme. Ak robíme niečo nesprávne, sme za to zodpovední. Patrí to k našej prirodzenosti, že sa vedome rozhodujeme pre niečo alebo proti niečomu. Len ten, kto to dokáže, môže byť dobrý alebo zlý a konať správne alebo nesprávne.

Čo odlišuje geparda,
ktorý zabije gazelu,
od človeka, ktorý zbije a zabije
iného človeka?